

Z. G. HUSZTY, MITBEGRÜNDER DER MODERNEN SOZIAL-HYGIENE (Z. G. Huszty cofondator al igienei sociale moderne)

N. Duka Z.

Ed. Academia de Științe Slovacă, Bratislava, 1972

O interesantă carte, despre un valoros savant: așa ne-am putea exprima părerea concisă, relativ la monografia asupra lui Z. G. *Huszty* a cunoscutului iatroistoriograf din Bratislava, Norbert *Duka*. *Huszty* Zakariás Gottlieb (1754—1813) este una din personalitățile binecunoscute și pe plan mondial al trecutului medicinei din sud-estul Europei. Numele său apare deseori atît în lucrări mai vechi, cit și în unele mai recente de istoria igienei sociale și a farmaciei. În ciuda acestui fapt, pînă în prezent n-a existat o evaluare sintetică a activității sale. Pe baza unei munci arhivistice și bibliografice laborioase, N. *Duka* și-a asumat cu deplin succes această sarcină.

Lucrarea sa nu e nici pe departe o biografie seacă, care se reduce la înșiruirea de date. Fundalul activității lui *Huszty* îl constituie marile mișcări ideologice ale secolului: lumînismul francez și austriac, mercantilismul, cameralismul, luminismul medical, ca și concepțiile medicale neohipocratice integrative. Aceste curente de idei — raportate la opera lui *Huszty* — fac ca meritele „savantului patriot luminat” maghiar să apară și mai evidente.

Capitole separate sînt destinate de autor prezentării muncii de popularizare a științelor naturii duse de *Huszty*, luptei sale pentru introducerea variolizării, respectiv a vaccinării, ideilor sale privind reforma farmacopeei austriace și a farmaciei militare austriace. În centrul analizei stă însă rolul lui *Huszty* în fundamentarea igienei sociale moderne. *Duka* dovedește cu o argumentație irefutabilă că opera capitală a lui Z. G. *Huszty* „Diskurs über die medizinische Polizei” (1786), departe de a fi doar o lucrare de popularizare a ideilor lui I. P. *Frank*, este sub multe aspecte deschizătoare de drumuri în igiena socială. Calificativul de „cofondator” atribuit savantului maghiar de către *Duka*, în lumina analizei sale pare intrutotul îndreptățit: căci *Huszty* a formulat pentru prima dată necesitatea unor măsuri de igienă statală în protecția păturilor muncitoare (muncitori din manufacturi și fabrici, mineri, agricultori etc.), care vizează deopotrivă protecția muncii, asistența medicală gratuită a lucrătorilor și a familiilor lor, înființarea unor spitale speciale pentru mineri etc. *Huszty* vorbește printre primii despre necesitatea unei asistențe spitalicești de stat pentru bolnavii psihici, bolnavii săraci, despre măsuri centrale adoptate în lupta contra alcoolismului etc. Analiza savantă a activității lui *Huszty* de către autor scoate în evidență atît de puternic meritele acestuia, încît după părerea noastră este cu totul de prisos tonul uneori apologetic care înlocuiește argumentația lui *Duka*. De aici „nolens volens” reiese și subaprecierea meritelor unor medici din sud-estul Europei, care au activat în domeniul igienei sociale în același timp cu dînsul. Poate însă că această aparență este doar urmarea faptului că izvoarele bibliografice ale lui *Duka* se opresc în general la anul 1966. Ori, tocmai în ultimii ani au apărut unele lucrări sintetice privind meritele medicilor din sud-estul Europei în fundamentarea igienei sociale. Observațiile critice de mai sus nu ating însă valoarea globală a operei lui *Duka*.

Monografia sa, scrisă cu multă competență, în spirit critic, este un real cîștig al istoriografiei, al științei în general și al istoriei medicinei în special. Prin lucrarea lui *Duka* ajungem să înțelegem mai bine nu numai opera lui Z. G. *Huszty*, ci și întreaga mișcare a luminismului medical.

dr. I. Spielman